

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra slovanských jazyků a literatur
Oddělení českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Názvy ulic v městě Písek

Vypracovala: Nikola Pešičková
Vedoucí práce: PhDr. Milena Nosková, Ph.D.

České Budějovice 2023

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala PhDr. Mileně Noskové, Ph.D., za její cenné rady a vstřícný přístup během konzultací a při zpracování mé bakalářské práce. Dále bych touto cestou chtěla poděkovat i mé rodině za její soustavnou podporu.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma Názvy ulic v městě Písek jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích

.....

Nikola Pešíčková

ANOTACE

Tato bakalářská práce se bude zabývat toponomastikou názvů ulic v okresním městě Písek. V teoretické části vymezím základní poznatky z lingvistických disciplín onomastiky a toponomastiky. V praktické části se zaměřím na analýzu konkrétních uliční názvosloví, jejich historický popis, vývoj a proměny od počátku vzniku až po současnost. Urbanonyma jsou rozdělena na základě historické literatury. Názvy ulic jsou řazeny podle sémantických okruhů a významové motivace. Cílem práce je analýza vývoje a motivace urbanonymie Písku.

Klíčová slova: Písek, ulice, uliční názvosloví, honorifikace, onomastika, urbanonyma

ABSTRACT

This bachelor thesis will focus on the toponomastics of street names in the district town of Písek. In the theoretical part, I will define basic knowledge from the linguistic disciplines of onomastics and toponomastics. In the practical part, I will concentrate on the analysis of specific street nomenclature, their historical description, development, and changes from their inception to the present. Urbanonyms are divided based on historical literature. Street names are categorized according to semantic fields and motivational meaning. The aim of the thesis is to analyse the development and motivation of Písek urbanonymy.

Key words: Písek, street, street nomenclature, honorification, onomastics, urbanonymy

Obsah

Úvod	7
1 Onomastika	9
1.1 Dělení onymických objektů	9
1.2 Dělení onomastiky	9
1.3 Toponomastika	10
1.4 Historie onomastiky a toponomastiky	11
1.5 Acta onomastica	12
1.6 Onomastické kongresy	13
2 Urbanonymie	13
2.1 Dělení urbanonymie	14
2.2 Honorifikační motiv	15
3 Stručná historie města Písek	18
3.1 Počátky města	18
3.2 Husitství	18
3.3 Významné historické milníky města	19
3.4 19. a 20. století	19
3.5 Současnost	20
3.6 Správní rozdělení města	20
4 Uliční názvy	22
4.1 Vývoj pojmenování ulic	22
4.2 Klasifikace ulic v Písku	23

4.3	Honorifikační názvy	25
4.3.1	Názvy podle významné události, podle armád a organizací	25
4.3.2	Názvy podle významné osobnosti	26
4.3.3	Názvy podle lokální známé osobnosti	29
4.4	Nehonorifikační názvy	31
4.4.1	Názvy podle směru komunikace	31
4.4.2	Názvy podle polohy komunikace	33
4.4.3	Názvy podle obyvatel ulice	34
4.4.4	Názvy podle vlastnosti, tvaru, funkce, stáří nebo charakteru ulice	36
4.4.5	Názvy podle barev, zvířat, rostlin	37
	Závěr	40
	ZDROJE	42

Seznam zkratk

aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
AV	Akademie věd
ČÚZK	Český úřad zeměměřický a katastrální
JZD	Jednotné zemědělské družstvo

MěstNV Městský národní výbor

např. například

str. strana

tj. to jest

tzv. takzvaný

tzn. to znamená

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem se rozhodla zkoumat téma „Názvy ulic v městě Písek“. Hlavním záměrem je prozkoumat problematiku spojenou s pojmenováním ulic z hlediska onomastiky, toponomastiky a urbanonymie a zkoumat jejich vztah k pojmenování konkrétních ulic. Součástí práce je také historický přehled města Písku, který bude poskytovat ucelený obraz o této lokalitě.

Cílem práce není pouze dokumentovat aktuální pojmenování ulic v Písku, ale také zachytit historické změny, které se v tomto ohledu v průběhu času odehrály, a také přispět k lepšímu porozumění urbanonymie a historie ulic v tomto městě. Práce je rozdělena do dvou hlavních částí: teoretickou a praktickou.

V teoretické části mé práce se zaměřuji na základní teoretické otázky spojené s pojmenováním ulic, přičemž vycházím z knižních publikací. Nejprve analyzuji koncepty onomastiky a její dělení, neboť uliční pojmenování spadá do této disciplíny. Dále se věnuji toponomastice, což je obor zabývající se pojmenováním geografických objektů, a zkoumám její spojitost s pojmenováním ulic. Následuje úsek se stručnou historií obou těchto disciplín. Na závěr této kapitoly uvádím onomastický časopis *Acta Onomastica* a onomastické kongresy. Hlavní pozornost věnuji zejména kapitole o urbanonymii, která je rovněž klíčovou součástí praktické části mé práce. Pracuji na definování a kategorizaci urbanonymie a zkoumám její vztah s pojmenováním ulic. Kombinuji dva typy dělení urbanonym, abych lépe porozuměla problematice pojmenování ulic. Zvláštní pozornost věnuji pojmu honorifikace a jeho vývoji v průběhu času. Snažím se porozumět různým motivacím a principům, které stojí za výběrem a změnami v uličních názvech, abych lépe pochopila dynamiku urbanonymie.

V druhé části mé práce se zaměřuji na praktickou aplikaci poznatků získaných v teoretické části, přičemž se výhradně soustředím na město Písek, jeho historii a urbanonymii. V této části poskytuji stručný přehled historie Písku, který navazuje na předchozí nastínění historie města od jeho založení až do současnosti, aby čtenář lépe porozuměl charakteru této oblasti. Dále zkoumám správní rozčlenění Písku a sleduji vývoj pojmenování ulic a jejich klasifikaci. Při zpracování této části mé práce jsem vycházela z knižní publikace od Libora Ludvíka a Jiřího Práška nazvané *Písecké ulice – náměstí, samoty a komunikace* (1998), která poskytuje důležité informace o veškerých píseckých ulicích. V závěrečné kapitole této části

mé práce jsou urbanonyma systematicky rozdělena do dvou skupin: honorifikační názvy a názvy nehonorifikační. Každá, mnou vybraná, ulice je detailně prozkoumána a popsána ve své vlastní sekci, kde se snažím zachytit její původ, vznik pojmenování a změny, kterými prošla v průběhu času.

Pravidla psaní velkých písmen u vlastních jmen

Dle *Pravidel českého pravopisu* (1993, str. 40) u jednoslovných názvů v podstatě není s pravidly psaní velkých písmen žádný problém, vždy se píšou s velkým počátečním písmenem (např. *Denisova, Písek, Pražská, Smrkovice, Vrcovická* aj.).

Problém s psaním velkých písmen může nastat u souslovných vlastních jmen. Pokud jde o osídlená místa, jako jsou města, jejich části a čtvrti, vsi, sídliště atd., píše se velké počáteční písmeno ve všech slovech, kromě předložek (např. *Budějovické Předměstí, Vnitřní Město* atd.).

Když je součástí souslovného pojmenování obecné jméno druhové, které se často opakuje v podobných spojeních, píše se malým písmenem, zatímco velké počáteční písmeno má rozlišující bližší určení (např. *Fügnerovo náměstí, Jiráskovo nábřeží, Lipová alej, Nerudova ulice, třída Přátelství*, aj.). Pokud takové bližší určení začíná předložkou, píše se s velkým písmenem předložka i první slovo, které po ní následuje (např. *ulice Na Pěníku, Pod Portyčskými skalami, Při Hradištské silnici, U Honzíčka, V Oudolí, Za Gymnáziem*). V případě, že je předložka použita v konkrétní větě a není součástí vlastního názvu, začíná malým písmenem (např. *U Honzíčka, ale: Sejdeme se u Honzíčka. Půjdeme k Honzíčkovi*).

Některé uliční názvy v Písku obsahují číslovku řadovou (*nábřeží 1. máje, 17. listopadu* aj.). Číslovka slouží jako rozlišující bližší určení, a proto se obecné jméno druhové píše s malým počátečním písmenem (Ústav pro jazyk český AV ČR, 1993, str. 40–41).

1 Onomastika

Onomastika je vědní disciplína, která se zabývá studiem vlastních jmen (onymy, proprii) a ty jsou také základní jednotkou. Tato nauka se zaměřuje na jazykové jednotky, které v kontrastu k apelativům, tzn. jménům obecným, pojmenovávají objekty. Mezi jejich hlavní funkce patří individualizovat (ohraničit), diferencovat (odlišit od sebe objekty téhož druhu) a lokalizovat čili zařadit objekt do určitých věcných, kulturních, historických nebo několika dalších vztahů (R. Šrámek, 1999, str. 11).

Jak říká *Encyklopedický slovník češtiny*: „V českém prostředí je onomastika považována za subdisciplínu jazykovědy s relativně značnou mírou autonomnosti a chápána jako nauka o vzniku a fungování propriálních a pojmenovacích soustav, o jejich realizaci v konkrétních podmínkách společenských, časových, místních a zároveň jako nauka o konkrétních prvcích těchto soustav.“ (M. Nekula a kol., 2002, str. 293).

1.1 Dělení onymických objektů

Onymické objekty můžeme rozdělit na dvě kategorie:

- 1) Objekty jednodenotátové (singulativní): v této skupině platí, že jednomu objektu je dáno jedno proprium. Jako příklad může být jedna specifická osoba a žádná jiná osoba např. T. G. Masaryk, konkrétní stavba např. Empire State Building nebo určitá řeka např. Otava.
- 2) Objekty vícedenotátové (mnohodenotátové): zde se uplatňuje proprium, které platí pro více totožných objektů, například příjmení Novák, nebo pro více odlišných objektů, např. proprium Praha jako: město, kino, hotel, časopis, ad. (R. Šrámek, 1999, str. 13–14).

1.2 Dělení onomastiky

Podle druhové charakteristiky onymických objektů dochází v propriální sféře jazyka k formování tří velkých plánů:

- a) Plán geonymický, který obsahuje všechny třídy toponym, jména onymických objektů nadzemních i podzemních, a kosmonym, jména nebeských těles a struktur. Geonymické objekty jsou zaznamenány na mapě.
- b) Plán bionymický, ten obsahuje jména živých onymických objektů, tj. antroponyma, pseudoantroponyma a zoonyma.
- c) Plán chrématonymický, obsahující propriální názvy pro objekty, jevy a vztahy vzniklých lidskou činností.

Na základě těchto plánů dělíme onomastiku na geonomastiku, bionomastiku a chrématonomastiku (R. Šrámek, 1999, str. 16).

1.3 Toponomastika

Toponomastikou rozumíme nauku o geografických vlastních jménech. Tyto zeměpisná jména se rozdělují dle Šmilauera (cit. [2024-03-28]) na tři skupiny:

- 1) Chronyma = jména dílů světa, států, zemí apod.
- 2) Toponyma = jména místní, např. názvy obcí, ulic, náměstí, mostů
- 3) Jména pomístní, do kterých patří:
 - jména vod (moří, jezer, řek, pramenů, vodních nádrží atp.),
 - jména terénních tvarů (hor, pohoří, kopců, rovin, ostrovů a poloostrovů atp.),
 - jména pozemků (parcel nebo shluku parcel, lesů, pastvin, vinic atp.),
 - jména drobných přírodních útvarů (jeskyně, skály atp.),
 - jména jednotlivých památkově cenných předmětů (kapličky, pomníky, mohyly atp.),
 - jména komunikací (cesty, silnice, železnice atp.)

(V. Šmilauer, 1966, str. 9–11)

Pomístními jmény se také zabývala Olivová-Nezbedová, která je ve svém díle *Pomístní jména v Čechách* (1995) rozdělila tímto způsobem:

- hydronyma (vlastní jména vod, tj. řek, jezer, moří, oceánů atp.),
- oronyma (vlastní jména hor, nížin, plošin, údolí, jeskyň, propastí atp.),
- pozemková jména (pole, zahrady, chmelnice, lesy, háje atp.),

- hodonyma (vlastní jména dopravních cest, tj. ulic, dálnic, cest, mostů atp.),
- vlastní jména jiných neživých přírodních objektů a jevů, které jsou v krajině pevně fixovány (kapličky, pomníky, hřbitovy, rozhledny, ukazatele cest atp.).

(L. Olivová-Nezbedová, 1995, str. 15–16)

Podle Pleskalové (2017) jsou čtyři základní pojmenovávací motivy toponym:

- 1) poloha, směr pojmenovávaného objektu (*Letkovská* – cesta vedoucí do Letkovic),
- 2) přímé pojmenování objektu (*Kravaře* – vesnice pastýřů krav),
- 3) popis, charakteristika objektu včetně okolností jeho vzniku (*Hrdlořezy*),
- 4) posesivita a honorifikující motiv (*Karlov*).

V knize *Jazyk: nářečí, místní jména, slangy* (1986) Cuřín uvádí, že: „Toponomastika nemůže zkoumat místní jména jen jako slova skládající se ze slovních základů, přípon a předpon, neboť každé místní jméno je spjata se zeměpisným prostředím, do něhož náleží, a s dobou, v níž vzniklo. Zrcadlí se v něm nejen stránka dějin místa, nýbrž i příslušnost lidí, kteří místo pojmenovali a jména užívali. Proto se toponomastika neobejde bez znalostí zeměpisných a historických, zvláště pak bez výzkumů hraniční disciplíny, historické geografie.“ (F. Cuřín, 1986, str. 61).

1.4 Historie onomastiky a toponomastiky

Jak už bylo řečeno výše, řadu let byla onomastika, zejména pak toponomastika, považována pouze za součást historické vědy. Teprve až s odstupem času začala být v českém kontextu vnímána jako samostatná disciplína jazykovědy. Během 19. století, v období národního obrození, však začalo docházet k intenzivnějšímu bádání vlastních jmen v českých zemích. Ve společnosti se zároveň stupňoval zájem o jazyk, historii i kulturu českého národa. V souladu s tím se onomastika, stala předmětem zájmu nejen lingvistů, ale i historiků. Mezi nimi vyniká postava Františka Palackého (1798–1876), kterého oprávněně můžeme považovat za otce české onomastiky. Jeho výzkumy o toponomastice publikoval ve studii nazvané *O jménech místních v zemi české a moravské: Rozbor etymologický místních jmen českoslovanských* z roku 1834. Nicméně jedním z jeho nejvýznamnějších přínosů k toponomastice byl jeho *Popis království českého* z roku 1848, ve kterém kodifikoval české

podoby místních jmen. Tato práce zůstává jedním ze základních zdrojů z oblasti onomastiky a historie dodnes (M. Harvalík, 2004, str. 17-18).

Harvalík také zmiňuje historika Vincence Brandla (1834–1901), který významně přispěl k rozvoji české onomastiky. Jeho vrcholnou prací je studie nazvaná *Rozpravy o jménech topických* (1885). Zde formuluje řadu klíčových myšlenek pro zkoumání toponym. Jedním z nejvýznamnějších přínosů je jeho názor, že jména se v průběhu času proměňují podle toho, jak se střídají národy na jednom území. Brandl se rovněž zabýval přejímáním jmen z německého jazyka do českého a naopak (M. Harvalík, 2004, str. 18–19).

Mezi další významné historiky, kteří významně přispěli k rozvoji české toponomastiky, můžeme zařadit i Augusta Sedláčka (1843–1926). Jeho velkolepá díla *Hrady, zámky a tvrze království Českého a Místopisný slovník historický království Českého* poskytla toponomastikům bohatý materiálový základ (M. Harvalík, 2004, str. 19).

Postupem času se začali objevovat jazykovědci a historici, kteří neviděli spojení mezi onomastikou a osidlováním území jako relevantní. V tomto směru sehrál klíčovou roli Vladimír Šmilauer (1895–1983) ve své práci *Osídlení Čech ve světle místních jmen*. Jeho výzkum byl založen převážně na slovníku *Místní jména v Čechách* od Antonína Profouse, který obsahoval všechna oikonyma z území Čech spolu s historickými doklady a výklady jejich původu a využil zde metodu malých typů. Šmilauerova práce měla vliv i na jeho žáka, dalšího významného českého onomastika, Ivana Lutterera (1929–2016), jehož toponomastická studie *Vývoj místních jmen a osídlení v povodí Orlic* je považována jako jedno z vrcholných děl v oblasti české toponomastiky (M. Harvalík, 2004, str. 20–21; B. Bartušková, 2021, str. 14).

K předním českým onomastikům dnes můžeme přiřadit i osobnosti jako Jaroslav David, Milan Harvalík, Miroslava Knappová, Ivan Lutterer, Jana Matúšová, Libuše Olivová-Nezbedová, Jana Pleskalová a Rudolf Šrámek aj. (M. Harvalík, 2004, str. 26–27; V. Stehlíková 2013, str. 28).

1.5 Acta onomastica

Časopis *Acta onomastica* je jediným českým recenzovaným vědeckým periodikem, který se specializuje na problematiku vlastních jmen. Jeho historie sahá do roku 1960, kdy byl založen Vladimírem Šmilauerem a Janem Svobodou jako *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV* a později fungoval pod názvem *Onomastický zpravodaj*. Vladimír Šmilauer působil jako vedoucí redaktor časopisu až do roku 1983, kdy tuto pozici převzala Miloslava Knappová. Od

roku 1993 do roku 2003 funkci vedoucí redaktorky zastávala Libuše Olivová-Nezbedová, následně v letech 2004 až 2017 Milan Harvalík. Současným vedoucím redaktorem je Pavel Štěpán (Ústav pro jazyk český, Akademie věd české republiky¹³, 2013, cit. [2024-04-16]).

Časopis má rozsáhlou síť domácích i zahraničních přispěvatelů a publikuje původní stati, recenze a zprávy, které pokrývají všechny oblasti výzkumu vlastních jmen, včetně jejich jazykových i mimojazykových aspektů. Díky svému interdisciplinárnímu zaměření přijímá články nejen od lingvistů, ale i od vědců z jiných oborů. *Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky* časopis vydává dvakrát ročně (Ústav pro jazyk český, Akademie věd české republiky, 2013, cit. [2024-04-16]).

1.6 Onomastické kongresy

Rozvoj mezinárodní onomastiky je silně podněcován a udržován prostřednictvím řady mezinárodních kongresů. První kongres se uskutečnil v roce 1938 v Paříži, za účasti 21 různých států. Druhý kongres se konal až v roce 1947 opět v metropoli Francie, tentokrát s účastí 18 států. Třetího kongresu, který proběhl v roce 1949 v Bruselu, se zúčastnilo dokonce 30 států. Během tohoto kongresu byla založena mezinárodní organizace onomastiky s názvem *International Committee of Onomastic Sciences*, zkráceně C. I. S. O. Následující kongresy se konaly s tříletými intervaly. Slovanští onomastikové se poprvé setkali až při čtvrtém mezinárodním sjezdu slavistů v Moskvě (V. Šmilauer, 1966, str. 15–16).

2 Urbanonymie

Urbanonyma jsou nedílnou součástí každého města, neboť pojmenovávají jeho prostory a usnadňují orientaci v něm. Nesou navíc další důležité informace, které odrážejí historický, ekonomický, sociální, politický a kulturní vývoj daného místa. Z urbanonym lze vyčíst, kde se ulice nachází, kam vedou, kdo zde bydlí a jak vypadají (E. Minářová, 2014, str. 102).

Názvy ulic, prostranství a bran středověkého města vznikaly podle různých kritérií. Mohly být pojmenovány podle jejich polohy, směru či charakteru (např. *Dlouhá, Pražská ulice*), podle národnosti a řemesla obyvatel (jako *Hrnčírská, V Židech*), nebo podle významných objektů v okolí (např. *Na Můstku, V Kotcích*). Dále se objevují i méně častá, ironická pojmenování typu *Růžová, Zlatá*, která ve většině případů označují ulice špatné pověsti (např. nevěstince). Od 30. let 20. století se pak začaly v uličním názvosloví prosazovat oblíbené „rostlinné“ a „zvířecí“ motivy. Objevují se například názvy jako *Rozmarýnová* ulice nebo *Pěnkavi* (J. David, 2017).

Podle *Nového encyklopedického slovníku češtiny* (2017) se termínem urbanonymie rozumí „vlastní jména sídelních i nesídelních objektů, ležících na katastru města“ a spadají sem názvy:

- a) městských obvodů, čtvrtí, urbanistických obvodů, sídlišť,
- b) náměstí, ulic, parků a jiných veřejných prostranství,
- c) mostů, podchodů, památníků, soch, fontán,
- d) vlastní jména významných objektů sídelního i nesídelního charakteru, např. divadel, kin, hotelů, restaurací, kostelů, nemocnic, částí městských opevnění apod.,
- e) významných místností a sálů,
- f) tratí, stanic a zastávek.

Hydronyma a oronyma se obvykle do urbanonymie nezařazují, pouze pokud pojmenovávají specifické prvky v městské realitě (J. David, 2017).

2.1 Dělení urbanonymie

Urbanonyma mohou být dle Davida Vaculíka (2014, str. 102–103) klasifikována z hlediska sémantické motivace do dvou hlavních skupin: orientační a honorifikační urbanonyma. První skupina je spojena přímo s ulicí samotnou a jejich jméno vyjadřuje vztah k danému prostoru a dělí se dále na:

- 1) názvy podle polohy či směru, k němuž ulice vede (*Strakonická*)
- 2) názvy podle vlastnosti ulice:
 - a) tvaru (*Široká*)
 - b) funkce (*Spojovací*)
 - c) významu (*Hlavní*)
 - d) stáří (*Stará*)
 - e) charakteru (*Dlouhá*)
- 3) názvy podle významného objektu (*Nádražní*)

- 4) názvy podle profese nebo etnického původu obyvatel (*Rybářská, Židovská*)
- 5) oikonymum nebo anoikonymum (*Na Fifejdách*)

Honorifikační urbanonyma se dělí na 5 částí:

- 1) názvy podle významné osobnosti (*Václavské Předměstí*)
- 2) názvy podle instituce (*Čs. armádního sboru*)
- 3) názvy na základě historické události (*17. listopadu*)
- 4) názvy dle místa (*Lidická*)
- 5) názvy podle abstraktního pojmu (*náměstí Svobody*)

Matúšová v časopisu *Naše řeč* (1989, cit. [2024-04-06]) uvádí, že lze názvy ulic a náměstí rozdělit do několika skupin podle:

- 1) směru komunikace (*Budějovická*)
- 2) polohy komunikace, jejích charakteristik apod. (*Na Výstavišti*)
- 3) významných osobností (ulice *Karla Čapka*)
- 4) obyvatel ulice (*Truhlářská*)
- 5) významných událostí, organizací atd. (ulice *5. května*)
- 6) urbanonyma z pomístních jmen (*Kaštanovka*)

2.2 Honorifikační motiv

Ve studiích zaměřených na českou onomastiku se objevuje jen několik málo prací, které se zabývají motivem honorifikace. Jedním z těchto studií je publikace *Úvod do obecné onomastiky* (1999, str. 49) od Rudolfa Šrámka, ve které se jako první pokusil definovat honorifikační motiv. Podle Šrámka je tento motiv chápán jako „*vlastní jméno, oslavné jméno, dedikační jméno, památkové jméno, chape motiv, který se vyvinul z posesivního, ale nevyjadřuje reálný vlastnický vztah k objektu.*“ (R. Šrámek, 1999, str. 49). Nenáleží sem toponyma, která vznikla v souvislosti s kolonizací a zakládáním osad a měst ve středověku, ani náboženské názvy. K honorifikačním názvům však lze zařadit pojmenování ulic či

náměstí po fiktivních osobách či literárních postavách, například ulice *Járy Cimrmana* nebo *Krakonošovo náměstí* (J. David a další, 2014, str. 43–49).

Ve 2. polovině 19. století jazykovědci Odaloš, David, spolu s dalšími výzkumníky, výrazně upozorňovali na ovlivňování pojmenování ulic. Ačkoliv intenzita této tendence kolísala v závislosti na historických událostech, podle Davida (2011, str. 166-185) je až 44 % názvů ulic v českých městech honorifikačních, přičemž některá města dosahují dokonce vyšších hodnot, mezi 55 až 70 %. Tento trend se projevoval zejména v městských centrech, kde docházelo k přejmenování ulic a náměstí po politických změnách (E. Minářová, M. Janečková, 2014, str. 168).

První výrazný mezník nastal v roce 1918, kdy došlo k rozpadu Rakousko-Uherska a vzniku Československé republiky. Tento historický přelom provázely změny v pojmenování ulic a (*náměstí Adolf Hitler Platz*). Nicméně již koncem války v roce 1945 byla tato jména spontánně odstraňována a nahrazována (M. Harvalík, 2004, str. 31).

Po druhé světové válce došlo ve východní a střední Evropě k vystřídání nedemokratických režimů. Když se v Československu v roce 1948 chopila moci komunistická strana, došlo opět k proměnám v uličním názvosloví. Stejně jako po roce 1939 začaly mizet názvy spojené s předválečnými tradicemi a hodnotami, aby je nahradila nová ideologická pojmenování spojená s komunistickým režimem. Na místě původních jmen se objevila jména nová, oslavující komunistické vůdce a ideály, například *Gottwaldovo náměstí*. Tato nová pojmenování často odrážela i realitu tehdejší společnosti, (ulice *Budovatelů*) (M. Harvalík, 2004, str. 31).

V konci 50. a na začátku 60. let došlo k mírnému odchýlení od této linie, když byl odhalen kult osobnosti. Následně byla některá pojmenování nahrazena názvy, které byly společensky přijatelnější a méně ovlivněné ideologií. Vrcholem tohoto trendu se zdá být období Pražského jara v roce 1968, které bylo potlačeno vpádem vojsk Varšavské smlouvy a následnou normalizací. I po těchto událostech lze v uličním názvosloví pozorovat stopy, i když ne tak výrazné jako v předešlých etapách (M. Harvalík, 2004, str. 31–32).

Po pádu režimu v roce 1989 následovala další vlna přejmenování, během níž zmizela jména spojená s předchozím režimem. Výrazným rysem byl návrat k tradicím předmnichovského Československa, což se projevilo například v pojmenování ulice *Štefánikova*. Pokud nedošlo k obnovení původních názvů ulic z doby první republiky, bylo to

z důvodu, že význam osobnosti, po níž byla ulice pojmenována, již není v současnosti takový jako dříve. Namísto toho se volila pojmenování po osobnostech obecně známých (*třída Dr. Edvarda Beneše*) (M. Harvalík, 2004, str. 32).

Důležitým mezníkem se stal především rozpad Rakouska – Uherska a následně vznik Československé republiky, kdy se v pojmenováních přestala odrážet doba císařství (např. *Ferdinandova třída*). Následovala ztráta pohraničí v roce 1938 a následná německá okupace. Během této doby byla odstraňována jména, která připomínala tradice první republiky, jako například ulice *Legionářů* nebo *náměstí 28. října*. Namísto toho byli oslavováni představitelé třetí říše (např. *Adolf Hitler Platz*, *Goebbelsstraße*). Tyto názvy však byly už během konce války v roce 1945 spontánně odstraňovány a nahrazeny názvy novými (M. Harvalík, 2004, str. 31).

V dnešní době převládají v honorifikačním motivu jména významných osobností. Mezi těmito osobnostmi dominují převážně postavy z české kulturní historie 19. století, jako spisovatelé, malíři, hudebníci a významné osobnosti české reformace. Zhruba čtvrtina honorifikačních názvů je inspirována obecnými nebo ideologickými hodnotami, jako jsou významné události, data a geografická pojmenování. To znamená, že v honorifikačních uličních názvech převažují spíše obecná označení, která jsou spojena s obdobím národního obrození a druhou polovinou 19. století (J. David, 2011, str. 179–180).

Uliční názvy z období obrození zahrnují příklady jako *Máchova* nebo *Tylova* ulice, zatímco jména, která připomínají významné osobnosti české kultury a politiky 19. století, zahrnují ulici kupříkladu *Jiráskovu* nebo *Svatopluka Čecha*. Tato pojmenování nebyla ovlivněna politickými režimy 20. století. To platí i pro urbanonyma spojená s českou reformací (ulice *Komenského*, *Husova*) (J. David, 2011, str. 179–180).

3 Stručná historie města Písek

3.1 Počátky města

Jen vzácně je možné tak jednoduše určit původ názvu místa, jak je to u města Písek. Jméno tohoto města s bohatou historií sahá do raného středověku, přibližně do poloviny 13. století, kdy na samém začátku byla pouze osada u rýžovišť zlatonosného písku na levém břehu Otavy, v místech nynějšího Václavského předměstí (Oficiální stránky města Písek).

Jeho název a vůbec první písemná zmínka o městě Písek je poprvé zaznamenána v listině krále Václava I. z roku 1243. Datum vzniku středověkého města Písku není přesně znám, protože se nedochovala jeho zakládací listina. Roku 1254 zde založil Přemysl Otakar II., syn a nástupce Václava I., královské město. Během jeho panování se Písek rozrostl a zvýšil svůj význam. Město patřilo mezi nejpřednější a nejbohatší v království. Byl zřízen hrad nad místem, kde se překlenuje řeka Otava. Kromě toho byl zde založen klášter, vyrostl děkanský kostel a byl postaven kamenný most pro přechod přes řeku (Oficiální stránky města Písek; Oficiální stránky městské knihovny Písek).

Těžba zlata nebyla jediným důvodem pro založení města. Písek měl také sloužit k ochraně obchodní trasy tzv. Zlaté stezky. Tento přechod přes řeku využívalo město jako zdroj finančních příjmů, kdy kupci, kteří vezli zboží z Rakous do Budějovic, Plzeňského kraje či z Prachatic do Prahy, jeli přes Písek (M. Konšel, 2011).

Do města zavítal nejen král Jan Lucemburský ale později také jeho syn císař Karel IV., jenž na tomto místě založil skladiště soli a obilí. Pobýval zde rovněž král Václav IV., který byl posledním panovníkem sídlící na místním hradě (M. Konšel, 2011; Oficiální stránky městské knihovny Písek).

3.2 Husitství

Na konci 14. století se v Písku a jeho okolí začaly objevovat projevy, které nesouhlasily s katolickou církví. Brzy na to se obyvatelé Písku připojili k husitskému reformnímu hnutí. Písek hrál významnou roli a stál již od počátku na straně reformního hnutí. Již v prvních dnech husitské revoluce v srpnu 1419 úspěšně zaútočili na dominikánský klášter, který následně vyhořel. Město ovládli stoupenci kalicha a začlenili ho do vojenské struktury tábořského městského svazu. Znamé "kádě", kam obyvatelé přispívali své bohatství ve

prospěch obce, byly v Písku umístěny dříve než v Táboře. V této době město opakovaně navštěvoval Jan Žižka z Trocnova ve snaze rekrutovat vojáky v okolních vesnicích. Písečtí zůstali oddanými stoupenci Husových myšlenek až do úplného konce. Písek si udržel svůj status svobodné městské republiky až do poloviny 15.století, kdy se pod hrozbou vojenské intervence podřídil správci království Jiřímu z Poděbrad (© Společenství měst s husitskou minulostí a tradicí, 2017).

3.3 Významné historické milníky města

Písek si udržel status svobodné městské republiky až do roku 1452. Následně zažil období rozvoje, kdy se postupně stal jedním z nejbohatších českých měst. V roce 1509 dokonce zakoupil královský hrad a rozsáhlé lesy v Píseckých horách. Toto období však bylo narušeno v roce 1532 mohutným požárem, který zpustošil téměř celé město. Roku 1547 došlo k zabavení majetku a odebrání práv králem Ferdinandem I., což předpovídalo blížící se těžké časy. V dalších letech Písek čelil útokům a pohromám, včetně vyplenění vojsky pasovského biskupa v roce 1611 a plenění během stavovského povstání v roce 1619. Nejvíce tragické následky však mělo plenění a masakr provedený císařskou armádou hraběte Buquoye 30. září 1620, při kterém zahynula většina obyvatel. Následně se Písek dostal pod správu císařského generála Martina de Hoeffa Huerta, který se proslavil násilným obrácením obyvatel na katolickou víru a vykořisťováním města. Písek se z těchto pohrom vzpamatoval po dlouhá desetiletí. Během války o rakouské dědictví (1741–42) bylo město dobyto Francouzi. V 18. století získal Písek pověst města škol a kultury, což vedlo k přezdívce „Jihočeské Atény“. Pozitivní vliv na hospodářství města měla plavba vorů na řece Otavě, která umožnila dopravu šumavského dřeva až do Hamburku dle patentu z roku 1783 (M. Konšel, 2011).

3.4 19. a 20. století

Počátek 19. století byl charakterizován jako období úpadku města po napoleonských válkách. Nicméně druhá polovina 19. století byla plná národního obrození a hospodářského i kulturního rozvoje, kdy se v životě města stále víc projevovalo české vlastenecké hnutí. V té době, roku 1858, začal vycházet časopis *Poutník od Otavy*, později známý pouze jako *Otavan*, pod vedením V.V. Janoty. Zároveň byla založena písecká reálka, tělocvičná jednota Sokol, městské muzeum (nyní Prácheňské) a řada škol. V roce 1887 se Písek stal třetím městem v Čechách, které zavedlo elektrické pouliční osvětlení obloukovými lampami napájené elektrárnou. Následující rok byl zahájen provoz Křížikovy vodní elektrárny královského města Písku (M. Konšel, 2011).

Písek byl negativně ovlivněn jak 1. světovou válkou, tak následnou nacistickou okupací, které si vyžádaly mnoho obětí a přinesly velké utrpení. Situaci změnil až příchod americké armády 6. května 1945. Život ve městě po 2. světové válce až do roku 1989 byl plně ovládnut komunistickou stranou a jejím režimem. Navzdory tomu se město dále rozrůstalo a výrazně se rozšířilo do okolní krajiny, kde vznikly nové budovy, obytné čtvrti (např. Hradiště), průmyslové podniky (např. Jitex, s.n.o.p.) i celá panelová sídliště (např. Portyč, Jih). Původní malebné uličky podél řeky zanikly díky stavbě nového nábřeží (V. Stehlíková, 2013, str. 37).

3.5 Současnost

Centrum města Písku spolu s okolním prostředím prošlo kompletní rekonstrukcí a historické jádro je nyní městskou památkovou zónou. Pro podporu turismu zde bylo vybudováno infocentrum. Mezi tradiční písecké podniky spadá Schneider Electric (dříve Elektropřístroj), textilka Jitex a masokombinát ZŘUD. V průmyslové zóně, založené na konci 90. let, vznikly další podniky, jako například závod firmy Faurecia. Za městem směrem na Smrkovice se nachází velká teplárna. Město se částečně zaměřuje na rozvoj turistického ruchu, který měl za Rakousko-Uherska a první republiky význam díky Písku jako lázeňskému centru v Prácheňském kraji. V současnosti prožívá Písek průmyslový rozkvět, zejména v automobilovém průmyslu (Faurecia, s.n.o.p. cz a. s. Písek) a elektroprůmyslu (Schneider Electric). Kamenolom *Na Ptáčkovně* produkuje drcený stavební kámen – žula, rula, syenit, který zásobuje Písecký region a částečně Strakonicko. Písek má také významnou školní infrastrukturu včetně více středních škol (průmyslová, obchodní, lesnická, aj.), než je obvyklé pro města podobné velikosti, a od roku 2003 i soukromou vysokou školu – Filmovou akademii Miroslava Ondříčka. Město nabízí i kulturní zařízení, jako je Divadlo Fráni Šrámka, Divadlo Pod Čarou, Prácheňské muzeum, kulturní dům nebo Sladovna Písek, o.p.s. (Muzeum pro děti). Další turistickou atrakcí v Písku je festival Sochy z písku. Pro sportovce tu nalezneme různé sportovní areály jako fotbalové hřiště, zimní stadion, tenisové kurty a místní hřebčinec (Místopisný průvodce po České republice).

3.6 Správní rozdělení města

Pravděpodobně první známé správní rozdělení Písku se datuje do roku 1654, kdy se v berní rule z 16. září obyvatelé rozdělili na měšťany pevně usazené ve městě a hospodáře na předměstí (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 11).

Teprve v roce 1743 máme k dispozici soupis domů, který rozděluje město na následující čtyři části: *Město* (146 domů), *Budějovické Předměstí* (76 domů), *Pražské*

Předměstí (31 domů) a *Sv. Václav* (11 domů). Podle knihy *Popis okresního hejtmanství Píseckého* (1889) se k těmto částem roku 1889 připojuje osada *Horní Novosedly* a *Táborské předměstí*, které ovšem následující rok z map mizí. Po roce 1890 se navíc k Písku začínají odděleně uvádět údaje o Purkraticích (J. Renner - O. G. Paroubek, 1889).

Po vzniku republiky byl Písek rozčleněn na tři městské části: *Vnitřní město*, *Budějovické Předměstí* a *Pražské Předměstí*, a tři osady: *Sv. Václav*, *Purkratice* a *Horní Novosedly*. Od roku 1957 byly *Horní Novosedly* odděleny od města Písek a následně připojeny k obci *Dolní Novosedly*. Dne 14. června 1964 byla připojena k městu obec *Hradiště* a stala se tak předměstím Písku. K 1. lednu 1967 byly obce *Semice* a *Smrkovice* spolu s *Novým Dvorem* začleněny do města Písek (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 11).

Od 1. ledna 1980 bylo zavedeno současná správní rozdělení města Písku. Město se skládá z následujících devíti městských částí: *Budějovické Předměstí*, *Hradiště*, *Nový Dvůr*, *Pražské Předměstí*, *Purkratice*, *Semice*, *Smrkovice*, *Václavské Předměstí* a *Vnitřní Město*. Každá z těchto městských částí má vlastní řadu popisných čísel domů. Těchto devět částí je možno dále rozdělit do pěti katastrálních území: *Hradiště u Písku* (část obce Hradiště), *Nový Dvůr u Písku* (část obce Nový Dvůr), *Písek* (části obce Budějovické Předměstí, Pražské Předměstí, Purkratice, Václavské Předměstí, Vnitřní Město), *Semice u Písku* (část obce Semice) a *Smrkovice* (část obce Smrkovice) (Územně identifikační registr, © 1997–2012).

4 Uliční názvy

Studium uličního názvosloví považuji za důležitou oblast zkoumání. Tento výzkum nejen poskytuje pohled na motivace za pojmenováním jednotlivých ulic, ale prostřednictvím historického kontextu umožňuje i hlubší porozumění místní kultuře a identitě. Během mého výzkumu města v blízkosti mého rodného města Milevska jsem odhalila množství nových poznatků a lépe jsem porozuměla pojmenování některých lokalit, které mi byly doposud neznámé.

Ztotožňuji se s názorem Ivana Lutterera, který v knize *Původ zeměpisných jmen: etymologický slovník 1000 vlastních jmen zemí, měst a přírodních objektů z celého světa napsal*: „zeměpisná jména jsou mnohem víc, než jenom pouhá slova složená ze základu a přípon a jistým způsobem skloňovaná. Každé zeměpisné jméno vzniklo v konkrétním prostoru a čase; s objektem, který označuje, je natolik spjata, že odráží nejen některé stránky dějin tohoto objektu, ale i příslušnost lidí, kteří jej pojmenovali.“ (Lutterer, 1976, str. 7).

4.1 Vývoj pojmenování ulic

V dřívějších časech nebyla taková nutnost, aby naši předkové pojmenovávali ulice úředně. Lidé se navzájem dobře znali, pošta nechodila a městská agenda nebyla tak rozsáhlá. Nicméně s rozvojem města začala vznikat i jména ulic. Mezi nejstarší patří *Drličov*, *Putimská* a *Rybářská ulice*. Tyto středověké názvy ulic byly především funkční a charakterizovaly místo samotné. Jména obvykle odrážela zaměstnání obyvatel ulice nebo topografické charakteristiky okolí (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 11).

V roce 1770 byly domy očíslovány a poté mělo dojít na pojmenování ulic. Písečtí však tento úkol zanedbali a ignorovali vyhlášku. Proto bylo nařízeno krajským hejtmánem 21. října 1785 konkrétní pojmenování jednotlivých ulic a jejich označení tabulkami (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 11).

Další významná změna nastala v souvislosti s intenzivním stavebním rozvojem. V roce 1895 Písek jako první město v Čechách inicioval vypracování regulačního plánu, známého jako stabilní katastr. Tento krok vedl k důležitému pojmenování nových ulic a přejmenování těch starých na zasedání obecního zastupitelstva 3. února 1900. Ulice byly zpočátku nazvány podle „nejlepších synů národa českého“, jako například Chelčický, Jungmann, Hálek nebo Šafařík (L. Kolářová, 2018).

Během přípravy nového průvodce po městě byly nalezeny nedostatky v pojmenování nedávno vytvořených ulic. Náprava byla uskutečněna na zasedání obecního zastupitelstva dne 13. března 1912. Pojmenování ulic a náměstí se měnila z různých důvodů, často i politických. Výrazné změny proběhly po vzniku samostatné Československé republiky, kdy byla například z Písku odstraněna *třída Arcivévodů Karla* a nahrazena *třídou Národní svobody*. Během protektorátu Němci nařídili změnit všechny názvy ulic, které jakkoliv připomínaly Československou republiku či legionáře (L. Kolářová, 2018).

Každá ulice byla opatřena dvěma tabulkami obsahujícími dvojí nápis – německý a český. Během května roku 1945 byly německé tabulky odstraněny a zároveň byla zrušena německá pojmenování např. *Reinhard Heydrich Platz* se přejmenovalo na Mírové náměstí aj. (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 12).

Další změny v názvech ulic nastaly v letech 1945 a 1948. Ulice *Zápotockého* se stala ulicí *17. listopadu*, *Gottwaldova* se přejmenovala na ulici *Dr. M. Horákové*, *Jana Švermy* nyní nese název *Legionářská*, *Fučíkova* byla přejmenována na *Rašínovu*, ze sídliště *Družba* se stal *Jih* atd. (L. Kolářová, 2018).

Jak píše Libuše Kolářová v *Píseckém deníku* (2018): „O názvu ulic vždy rozhoduje zastupitelstvo na doporučení letopisecké komise rady. V některých případech mají ulice jméno ještě dříve, než se začnou stavět, jindy v okamžiku, kdy prvnímu dokončenému domu je třeba přidělit číslo popisné. Pokud se jedná o ulice v ucelené lokalitě, letopisecká komise se přiklání k „tématickému“ pojmenování. Například nové ulice U Václava se jmenují podle knížat zaznamenaných ve Starých pověstech českých, například ulice Nezamyslova, Hostivítova nebo Neklanova. V části u Zemského hřebčince jsou to například ulice Janotova, Pažoutova, Miltnerova nebo Havelkova, což jsou jména píseckých vlastenců.“ (L. Kolářová, 2018)

Jiří Prášek, jeden z autorů knihy *Písecké ulice*, dodává „Osobně se přikláním k tomu, aby se, pokud je to možné, ulice jmenovaly podle směru, kterým vedou, jako například Budějovická, Pražská, K Hůrkám nebo K Putimi. Je to i dobrá orientace pro návštěvníky Písku.“ (L. Kolářová, 2018)

4.2 Klasifikace ulic v Písku

V této sekci se budu opírat o diplomovou práci Veroniky Stehlíkové z roku 2013 a publikaci od Evy Minářové a dalších *Vlastní jména v textech a kontextech* (2014). Třídění 275 ulic podle motivace jejich pojmenování bylo provedeno zvlášť pro každou městskou část. V

Písku převažují urbanonyma s nehonorifikační motivací, kterých je 161, což představuje 58,5 % z celkového počtu. Naopak honorifikační názvy jsou prokazatelně zastoupeny pouze u 114 ulic, což představuje 41,5 % (E. Minářová, 2014, str. 100).

V centrální části Písku, známé jako *Vnitřní Město*, nalezneme 14 honorifikačních a pouze 7 nehonorifikačních pojmenování ulic. Na *Budějovickém Předměstí* jsou oba typy názvů téměř vyrovnané, s poměrem 66 : 67 ve prospěch honorifikačních názvů. Stejně tak na *Václavském Předměstí*, kde honorifikační názvy převažují nad nehonorifikačními v poměru 17 : 10. Ostatní části města mají méně honorifikačních názvů než nehonorifikačních: *Pražské Předměstí* s poměrem 12 : 16. V obcích připojených k městu je výrazná převaha nehonorifikačních názvů, například v obcích *Hradiště* (3 : 28) a *Smrkovice, Semice, Nový Dvůr* a *Purkratice* dohromady (2 : 33) (E. Minářová, 2014, str. 100).

Z tohoto přehledu vyplývá, že honorifikační motiv je silně zastoupen ve *Vnitřním Městě*, na *Václavském* a *Budějovickém Předměstí*. V těchto částech města byly většině ulic přiděleny názvy od počátku 19. století až do první poloviny 20. století. Časté bylo také přejmenovávání některých ulic a hlavně náměstí, jako je například srovnání *Riegrovo náměstí* (1907), *Viktoria Platz* (1939), *Stalinovo* (1945), *Leninovo* (1962), *Velké náměstí* (1990). Výjimkou je *Václavské Předměstí*, kde většina honorifikačních názvů vznikla až na začátku 21. století. Letopisecká komise této lokality přizpůsobila pojmenování, přihlédla k jejímu historickému významu jako jedné z nejstarších částí města a nové ulice pojmenovala podle předhistorických českých knížat a mýtických postav ze Starých pověstí českých (*Hostivitova, Neklanova* aj.) (E. Minářová, 2014, str. 100–101).

V nově připojených obcích *Smrkovice, Semice, Nový Dvůr* a *Purkratice* se většina ulic dostala k pojmenování až na počátku 21. století, a to převážně nehonorifikačně. První ulice byly označeny v roce 2006 ve *Smrkovicích, Semicích* a *Novém Dvoře* (např. *Novohradská, K Putimi, Šibánky* apod.). O dva roky později, v roce 2008, získaly podobná pojmenování i dvě ulice v *Purkraticích*. Poslední nové názvy ulic byly schváleny městským zastupitelstvem Písku v roce 2010. V připojené části *Hradiště* (od roku 1966) byly ulice pojmenovány většinou podle původních místních nebo pomístních jmen, jako je *Hradiště, Hůrka, Na Ryšavce*, nebo podle směrování k objektu, například *K lipám* nebo *Ke Střelnici* (E. Minářová, 2014, str. 101, V. Stehlíková, 2013, str. 106).

V druhé polovině 20. století došlo v pojmenování píseckých ulic k postupnému vyrovnávání honorifikačních a nehonorifikačních tendencí. Mezi lety 1960 a 1989 bylo mnoho ulic pojmenováno nebo přejmenováno. V 60. letech byly nově pojmenovány některé ulice honorifikačně (*Dukelská, nábřeží 1. máje, Jaromíra Malého* atd.). V 70. letech dostaly

své názvy ulice jako *Pivovarská*, *Sadová*, *třída Přátelství* aj. Z 80. let jsou známé názvy jako *Běloruská*, *Gomelská* a další (E. Minářová, 2014, str. 101, V. Stehlíková, 2013, str. 105).

Po roce 1989 byla hlavním důvodem pro přejmenování ulic snaha odstranit názvy spojené s obdobím socialismu. Například roku 1990 bylo *Leninovo náměstí* přejmenováno na *Velké náměstí* a *třída Sovětské armády* se stala ulicí *Budějovickou*. Ulice jako *Běloruská*, *Antonína Zápotockého* aj. vymizely a byly nově nahrazeny neutrálními (*Smrkovická*, *Pražská* atd.). Vytvořené uliční názvy byly obvykle odvozené z místní toponymie, vycházející ze vztahového modelu „kde? kam?“ (např. *Na Jihru*, *Pod Šobrovnou*) (V. Stehlíková, 2013, str. 106).

I přes tyto změny však honorifikační motiv v Písku zcela nezmizel. Často šlo pouze o výměnu z ideologicky problematických honorifikačních jmen za akceptovatelnější (např. ulice *Julia Fučíka* byla přejmenována na *Rašínovu*). Ve městě Písek rovněž docházelo k uctívání rodáků a regionálních osobností, což se projevilo v pojmenování nových ulic (ulice *Karla Knappa*, *Ivo Beneše* a další), které vznikly v roce 2000 (V. Stehlíková, 2013, str. 106).

4.3 Honorifikační názvy

4.3.1 Názvy podle významné události, podle armád a organizací

11. pěšího pluku

Ulice *11. pěšího pluku* v Písku byla roku 2008 pojmenována po historické vojenské jednotce, konkrétně po Píseckém pěším pluku Františka Palackého č. 11, který byl jednou z nejstarších pěších jednotek rakousko-uherské armády. Tento pluk byl založen v roce 1629 v Kolobřehu v Pomořanech. Jeho základem bylo pět rot, které byly naverbovány českým šlechticem, knížetem frýdlantským a vojevůdcem císařským Albrechtem z Valdštejna již v roce 1621. V roce 1845 se Písek stal sídlem doplňovacího okresního velitelství, a proto zde pluk nadále doplňovali branci z píseckého kraje (V. Prášek, 1938, str. 149).

17. listopadu

Ulice byla dne 13. března 1990 přejmenována na památku dvou významných událostí, které se přesně shodují s datem 17. listopadu. První událostí bylo uzavření českých vysokých škol nacisty a poprava několika studentů v roce 1939. Toto výročí předcházely studentské protesty, demonstrace a tragická smrt studenta medicíny Jana Opletala. Druhá událost upozorňuje na rok 1989, kdy tvrdý zásah komunistického režimu proti studentské demonstraci

způsobil jeho pád a začátek změn v tehdejším Československu (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 93).

Nábřeží 1. máje

Nábřeží 1. máje bylo oficiálně pojmenováno na schůzi rady MěstNV dne 22. dubna 1966 a to pro celou jeho délku, sahající od kamenného mostu až po Dům pečovatelských služeb. Původně v tomto prostoru existovala Rybářská ulice, jejíž poslední domky byly odstraněny v roce 1967 (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 69).

Zdeněk Magerstein ve své publikaci *Rybářská ulice* (2009, str. 6) uvádí: „*Název Rybářská ulice nepochybně náleží k nejstarším místopisným pojmenováním ve městě Písku. Zcela jistě zde u řeky, mimo hradby města, bydleli a zároveň provozovali svou živnost četní rybáři. S rozvojem rybníkářství, zejména od 16. století, ubývá říčních rybářů a v roce 1654 jsou v Písku výslovně uváděni již jen tři rybáři. Zato v této ulici nacházíme usazena jiná řemesla, která nutně potřebovala hojnost vody, zejména koželuhy a barvíře. Když 21. října 1785 pojmenovávali poprvé v Písku úředně ulice, dostala tato, jistě podle tradice, název Rybářská. Ten byl potvrzen i při velké změně názvů v roce 1900. Když se ve třicátých letech 20. století uvažovalo o stavbě nového mostu a regulaci řeky, začalo se uvažovat také o demolici této rázovité ulice. Dokonce se 28. října 1937 usnesla městská rada pojmenovat budoucí nábřeží, jež po demolici vznikne, podle politika dr. Karla Kramáře. K asanaci ale došlo až po třiceti letech. To již panovali nové poměry a toto jméno nebylo vhodné. Nábřeží tak bylo 22. dubna 1966 pojmenováno „nábřeží 1. máje“.*“

Družstevní

Roku 1966 svůj název získala ulice podle způsobu hospodaření. Tato ulice je jednou z těch, které vycházejí ze středu původní obce. Jednotné zemědělské družstvo v Hradišti bylo založeno již v roce 1949, a do roku 1953 se jeho členy stali téměř všichni zemědělci v obci. V roce 1960 pak došlo ke sloučení s JZD Staré Lázně, čímž vzniklo sloučené družstvo se 60 členy a 420 ha zemědělské půdy (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 138).

4.3.2 Názvy podle významné osobnosti

Dr. M. Horákové

Ulice byla původně pojmenována 13. ledna 1967 jako *Gottwaldova*, na počest československého prezidenta Klementa Gottwalda. Později, 13. března 1990, získala ulice

svůj současný název *Dr. M. Horákové* po české političce a právničce Miladě Horákové (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 45). Dr. Milada Horáková byla významnou postavou českého protinacistického odboje a později politického disentu v době komunistického režimu v Československu. Byla popravena v roce 1950 na základě falešných obvinění z vykonstruovaného spiknutí proti komunistickému režimu. Její jméno bylo často používáno jako symbol odporu proti totalitě a pro zachování demokracie. Ulice byla po ní pojmenována jako uznání jejího statečného boje za lidská práva a demokracii (© 2008–2024 Databazeknih.cz).

Mezi obyvateli v Písku však stále přetrvává název celého prostoru mezi ulicemi *Dr. M. Horákové* a *17. listopadu* jako „Gotwaldák“, což vychází z pracovního názvu projektu Gottwaldův prospekt. Někteří jedinci se však snaží proti tomuto pojmenování bojovat tím, že používají podobně nevhodné jméno „Horákov“ (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 45).

Heydukova

Ulice, která spojuje *Havličkovo náměstí* s *Velkým*, neměla původně název, ale později získala jméno *Svatofloryánská*, shodné s *Havličkovým náměstím*, po postavení sochy sv. Floriána roku 1735. Avšak 3. února 1900 byla přejmenována na *Heydukovu* ulici, navzdory protestu radního dr. Daneše, který nesouhlasil s uličním názvoslovím podle dosud žijících osob. Přesto byl návrh schválen většinou obecního zastupitelstva, a to navzdory obavám, že takové pojmenování by mohlo být kontroverzní. Navíc právě na tomto zasedání byl Adolf Heyduk jmenován čestným občanem města, což dávalo návrhu další váhu (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 20–21).

Adolf Heyduk, básník a člen májové družiny, byl propagátorem česko-slovenských vztahů. Narodil se do rodiny truhláře, později hostinského. Studoval reálku v Praze a techniku v Brně a Praze. Později přešel do Písku a od roku 1860 působil jako profesor kreslení, stavitelství a krasopisu na reálce. Město si zamiloval a strávil zde zbytek života. Přechod z rušné Prahy do poklidného města mu prospěl, neboť byl velmi citlivý a psal spíše pro sebe než pro širší publikum. Místo ho inspirovalo k objevování čisté přírody a k plodné tvůrčí činnosti (I. Brčáková, 2013, str. 35–37). V díle *Adolf Heyduk a jeho dílo* (1915) František Tichý cituje jeho báseň o Písku:

*„Našla tu českou přírodu
v celé její kráse, jak po ní lačněla a žíznila, našla*

*tu blahodárnou samotu, za níž tihla zdravým
pudem jemné básnické osobnosti, jež se vždy
cítí v dravých proudech rušné společnosti
městské stísněna a ohrožena. V nádherných
obvodech píseckých lesů na Mehelníku, v Matce
a ve Svícnu, při čarovném pozadí „Hromové
jedle“ a „Černého rybníka“ musilo vyrůst
„Lesní kvítí“, musily se vynořiti „Ptačí motivy“.*

Jungmannova

Tento název získala 3. února 1900 při velkém přejmenování ulic a náměstí. Ulice *Jungmannova* je pojmenována po českém básníku, spisovateli a jazykovědci Josefu Jungmannovi. Josefu Jungmannovi (1773–1847) je přičítána významná role v oblasti české literatury a jazyka, zejména díky jeho práci na slovníku českého jazyka, a proto je v mnoha městech a obcích České republiky pojmenováno několik ulic na jeho počest (V. Vitouchová, 2018).

Prvním oficiálním názvem této ulice od 21. října 1785 bylo *Dobytčí*. Tento název pravděpodobně odkazoval na skutečnost, že zde probíhaly trhy s dobyt看kem. Později však byly tyto trhy kvůli příliš velkému nepořádku přemístěny do dnešních ulic *Komenského*, *Budovcovy* a *Nádražní*, tedy za hradby města. Od dubna roku 1841 byla tato ulice označována jako *Široká*. Oproti ostatním ulicím v Písku té doby byla skutečně široká, což dávalo smysl pro její pojmenování (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 24).

Karla Čapka

Ulice *Karla Čapka* dostala své jméno na počest významného českého spisovatele, dramatika a novináře. Tento název je výrazem uznání a respektu k jeho literárnímu odkazu a vlivu na českou kulturu.

Své pojmenování však dostala až po okupaci. Konkrétně dne 21. července 1946, kdy na plenární schůzi Městského národního výboru byla označena ulice vedoucí z *Husova náměstí* k nemocnici právě po Karlu Čapkovi. Tato ulice má historické pozadí, neboť v roce 1896 bylo v této lokalitě zřízeno tržiště pro hovězí dobytek a koně, které však bylo zrušeno

14. září 1935. Později, v roce 1949, byly na jižní straně této ulice postaveny dva domy pro zaměstnance nemocnice, při jejichž stavbě byly objeveny významné archeologické nálezy z knovízské kultury. Dne 22. dubna 1966 bylo na schůzi rady Městského národního výboru schváleno, aby do ulice *Karla Čapka* patřily i tři bloky domů, které v letech 1964–1967 vybudovalo Stavební bytové družstvo Jitex (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 59).

V průběhu 80. let 20. století na konci této ulice u železnice vzniklo několik bytovek a garáží. *Karla Čapka* se nachází na *Budějovickém Předměstí*, vede od *Husova náměstí* směrem k nemocnici, která se v této ulici také nachází, ale je oficiálně vedena pod název *Nemocnice*. Dále pokračuje k jihu až k železniční trati Tábor-Ražice. Na své trase kříží ulici *U Obory* a pokračuje dále, kde na ni navazuje ulice *Preslova* (ČUZK, 1985, 9–3; Mapy.cz).

4.3.3 *Názvy podle lokální známé osobnosti*

Fráni Šrámka

Ulice nese jméno tohoto významného českého spisovatele, jehož tvorba se vyznačuje sociální tematikou a lyrickým stylem. Fráňa Šrámek patřil mezi přední představitele tzv. proletářské literatury a svými díly ovlivnil českou literární scénu první poloviny 20. století. Jeho jméno je trvale spjato s Pískem, což reflektuje pojmenování této ulice, která připomíná jeho dědictví a literární odkaz.

Fráni Šrámka ulice, která kdysi nesla jméno *Putimská* nebo k *Putimské bráně*, oficiálně změnila své pojmenování roku 1900 na *Hálkovu*. Dne 13. dubna 1962 byla přejmenována na památku básníka, spisovatele a dramatika Fráni Šrámka, který zde absolvoval obecnou školu a gymnázium (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 17).

Fráňa Šrámek vytvořil několik děl, která čerpala inspiraci z píseckého prostředí, včetně divadelní hry *Měsíc nad řekou*, románu *Stříbrný vítr* a básní, mezi nimiž je nejznámější *Písecká* ze sbírky *Ještě zní* (1937):

...

*A za hlasem věrným, šumot a shon,
vzpomínky v průvod se přidávají
a je to Písek, je to zas on,
fanfáry s věže vyhrávají.*

Fráňa Šrámek byl dne 4. března 1946 jmenován čestným občanem města Písku, což je důkazem o jeho významu pro tuto lokalitu a jeho výjimečném literárním odkazu. Jeho vliv na píseckou kulturu je patrný i dnes, kdy se každoročně koná divadelní festival Šrámkův Písek v městském divadle, pojmenovaném po něm jako Divadlo Fráni Šrámka. Roku 1987 byl také pojmenován most pro přeložku silnice I/20 po Fráni Šrámkovi, což je další připomínka jeho důležité role ve městě Písku. A pokud se vrátíme do minulosti, zjistíme, že jméno Fráni Šrámka nesly i dnešní ulice *Ostrovni* a *Otakara Jeremiáše* (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 17).

Heritesova

Název tato ulice dostala název podle Františka Josefa Emanuela Heritese, který se narodil 27. února 1847 ve Vodňanech jako syn lékárníka a purkmistra Antonína Karla Heritese. Absolvoval gymnázium v Písku a studoval farmacii na Karlově univerzitě v Praze. Po převzetí otcovy lékárny v roce 1883 se stal vodňanským starostou. Spolupracoval s Otakarem Mokřým a Juliem Zeyerem, s nimiž tvořil literární trojici (tzv. vodňanský trojlístek) Později se přestěhoval do Prahy, kde pracoval jako redaktor. Byl také aktivní ve vědeckých a literárních kruzích. Zemřel roku 1929. Heritesova rodina měla významný vliv na českou kulturu (Městská knihovna Písek).

Heritesův vliv na oblasti Vodňan a vzdálenější okolí je patrný i dnes. Na rodném domě na náměstí se nachází pamětní deska, a poblíž Záhorského rybníka roste památný Heritesův dub, pod kterým prý rád odpočíval. Jeho jméno nese několik ulic ve Vodňanech, Českých Budějovicích, Písku a v Opavě, avšak doklady o jejím pojmenování v Písku se nikdy nepodařilo nalézt (Městská knihovna Písek).

Píseckého

Ulice *Píseckého* byla pojmenována na schůzi obecního zastupitelstva 3. února 1900 podle humanisty Václava Píseckého, narozeného v roce 1482 v Písku jako syna měšťana Ješka Hladiče. Václav Písecký se stal mistrem na pražské univerzitě a roku 1508 byl zvolen děkanem. Jeho snaha o modernizaci pražského vysokého učení v duchu západního humanismu však byla marná. Po odchodu na studijní cestu do Itálie zemřel v Benátkách roku 1511 na mor. Pamětní deska připomíná jeho význam na průčelí radnice. Ulice, původně nazývaná *Na Kopečku* a *Spáleniště*, v minulosti zahrnovala i současnou *Putimskou ulici*. Od

roku 1966 zahrnuje pouze čtyři domy na jižní straně, přičemž protější stranu odděluje kaštanová alej vedoucí k ulici *Bakaláře* (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 83).

Drličov

Za zmínku určitě stojí i ulice *Drličov*. Byla to původně část města Písku, která dnes zahrnuje ulice *Drličov*, *Bakaláře*, *Hradební I.* a ulici *Fráni Šrámka*. Název je doložen dokumentem již z roku 1411, kde se píše: „*Švec Ondřej prodal plat na svom domě v Drličově Jiřímu z Kestřan.*“ Ale jako jméno ulice v dnešním smyslu bylo oficiálně přijato v roce 1785 při uličním pojmenování (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 16).

Dle některých názorů na místě, kde se dnes nachází *Drličov*, stávala kdysi, ještě před založením města, slovanská osada (P. David, 2003, str. 21). Samotný název *Drličov* je starodávný. Jedná se prakticky o zpodstatnělé přídavné jméno s přivlastňovací příponou –ov, což odpovídá současné příponě –ův, tedy *Drličův* nebo *Drlíkův* (hrad). Ve staré češtině slovo *drlý* mělo význam čilý nebo rychlý. Tento název a půdorysy domů v celém území, které jsou charakteristické pro románské podhradí, nasvědčují tomu, že se na výšině na pravém břehu Otavy tyčil ještě před vznikem Písku hrádek nebo tvrz (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 16).

V *Drličově*, nedaleko kostela, pobýval v 18. století Bernard Augustin Lochman, malíř a později se zde narodil i jeho syn Jan Adam, také malíř a sklenářský výtvarník.

4.4 Nehonorifikační názvy

4.4.1 Názvy podle směru komunikace

Budějovická

Ulice se jmenuje podle svého směru, kterým vede směrem k městu České Budějovice, neboť Písek se nachází na historické obchodní cestě spojující Prahu a České Budějovice.

Budějovická je jednou z nejstarších komunikací v Písku. Původně se nazývala *Bud'ovská* a tento název získala 21. října 1785. V roce 1900 byla přejmenována na *Husovu* na základě rozhodnutí obecního zastupitelstva. Dne 10. května 1950 byla přejmenována na *Stalingradskou* při příležitosti pátého výročí osvobození, na návrh Okresního národního výboru. Po rušení názvů spojených s J. V. Stalinem byla 13. dubna 1962 přejmenována na třídu *Sovětské armády*. Nakonec se 13. března 1990 zastupitelstvo rozhodlo vrátit ulici k

původnímu názvu, který usnadňuje orientaci směrem na České Budějovice (Budějovická (Písek), 2024).

Ke Střelnici

Ulice se nazývá *Ke Střelnici* s největší pravděpodobností podle historického využití místa a směru, kterým vede. Místo, kde se nyní nachází ulice, kdysi sloužilo jako vojenská střelnice a cvičiště pro střelbu.

Tato ulice byla pojmenována 22. dubna 1966. Písecký pěší pluk rakouského vojska v minulém století provozoval střelnici u řeky Otavy, poblíž vojenské plovárny, na několika různých místech. To dokládá třeba název *U Třetí šajby* (šajba znamená slangově terč) nebo stavby na pravém břehu, což byly kamenné výstupky nad vodou, což byla stanoviště pro střelce při střelbě přes řeku (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 139).

Otavská

Svůj název odvozuje od nedaleké řeky Otavy, která je jedním z hlavních hydronym v regionu. Řeka Otava má v Písku významný historický i ekonomický vliv. V minulosti sloužila jako důležitý dopravní koridor pro přepravu zboží a lidí a hrála klíčovou roli ve vývoji města. Název ulice *Otavská* tak reflektuje vazbu města na tuto vodní cestu a symbolizuje historické a ekonomické důležitosti spojené s řekou Otavou.

Řeka, jejíž zlatonosný písek byl původním důvodem k založení hradu a následně i města, symbolizuje blahobyt a bohatství občanů tohoto regionu. Kromě zlata poskytovala Otava i další důležité zdroje pro obyvatele města, jako byly perly, ryby, pitná a užitková voda. Tato řeka rovněž sloužila jako zdroj energie pro místní elektrárnu a pro pohánění různých průmyslových zařízení (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 81).

Jan Matzner ve svém díle *Královské město Písek* (1898) zmiňuje báseň od humanisty Víta Trajána Žateckého, která pochází z poloviny 16. století. Tato báseň věnuje Otavě obdivná slova, která zdůrazňují významnost této řeky pro obyvatele města:

*„V hor vznešených modrém klínu netušené vnady
královské si město hová ovínuto sady;
Otava je v náruč vine, láskou k němu jata,
štědrá jako Paktol bystrý, Lydií jenž chvátá;*

*v jejích vlnách zlatý písek hojným darem plove,
bohatým lid po vší zemi město Pískem zove.“*

Strakonická

Ulice je jednou z hlavních dopravních tepen v městě Písek. Svým směrem a polohou směřuje k nedalekému městu Strakonice. Je jednou z důležitých spojnic mezi Pískem a okolními obcemi a městy.

Původní název byl *Čelakovského*, poté se přenesl na *Burketovu* a od roku 1946 platil pro ulici od Václavského náměstí až na okraj města. Teprve v roce 1969 začala vojenská správa stavět řadu rodinných domů, ke kterým se následně přidali i soukromí stavebníci. Lidové pojmenování *Petržilov* vzniklo podle tehdejšího velitele písecké posádky generála Petržily. Zajímavostí této ulice je, že de facto představuje dvě rovnoběžné ulice, které jsou spojeny krátkými spojovacími uličkami (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 135).

4.4.2 Názvy podle polohy komunikace

Hůrka

Je zcela zřejmé, že se ulice takto jmenuje díky geografickým nebo topografickým charakteristikám místa, kde se nachází. Termín „Hůrka“ často označuje menší pahorek nebo návrší a je tomu opravdu tak. Ulice leží na vyvýšeném místě, který dal ulici její jméno.

Na Pahorku

Toto uliční názvosloví odkazuje na geografickou charakteristiku místa, kde se nachází. Pahorek je často menší vyvýšenina nebo mírné kopcovité území, a tak je zcela zřejmé, že tato ulice je pojmenována podle terénu.

Je to menší slepá ulice, která vznikla v raných 70. letech. V tu dobu bylo podél její severní strany postaveno několik bloků řadových domků. Charakteristický název této ulice byl zaveden koncem roku 1973 (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 75).

Na Rozmezí

Ulice *Na Rozmezí* je pojmenována podle své polohy na hranici dvou obcí – Písku a Hradiště. Je rozdělena přesně uprostřed, což se projevuje v číslování domů. Rodinné domky

postavené na této ulici, převážně koncem 30. let, mají čísla patřící dvěma různým číselným řadám: na východní straně ulice mají čísla přidělená oblasti *Budějovického Předměstí*, zatímco na opačné straně mají čísla přidělená oblasti *Hradiště* (Katastrální mapa Písku; L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 76).

Pod Portyčskými skalami

Pod Portyčskými skalami je evidováno jako místo, kde se nachází čistící stanice odpadních vod, která byla postavena v letech 1965–1971 podnikem Vodní stavby Sezimovo Ústí. Původní jméno *Nad Skalama* odkazuje na starý pomístní název pole, na kterém tato čistička stojí, což je zaznamenáno již na plánu města z roku 1837 (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 124).

4.4.3 Názvy podle obyvatel ulice

Bakaláře

Prostor kolem děkanského kostela v minulosti neměl své oficiální jméno. Obvykle se nazývalo „kolem kostela“, a v 19. století se západní oblasti okolo chrámu říkalo „v rámech“ nebo „v rámech“, což odkazovalo na rámy, na kterých sušili řemeslníci sukno. V roce 1900 obecní zastupitelstvo schválilo název *Na Bakalářích*. Nicméně existuje rozpor mezi oficiálním názvem *Bakaláře* a obecně užívaným názvem *Na Bakalářích*, který je uváděn i na uličních a domovních tabulkách. Tento název se vztahuje k historické školní budově, která stávala na tomto místě v letech 1565–1853. Tato renesanční budova měla patro a vysoký štít s bohatou ornamentální a figurální výzdobou. Škola byla nazvána podle učitelů, kteří zde působili a byli nazýváni bakaláři. Termín „bakalář“ označoval nejnižší akademickou hodnost na středověkých univerzitách. Místo, kde se škola nacházela, je dnes parkoviště přímo naproti západnímu průčelí děkanského kostela Narození Panny Marie, který byl postaven v polovině 13. století v těsné blízkosti jižní městské hradby (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 15–16).

Budovatelská

Tato ulice ve tvaru písmena V, má začátek v *Šobrově ulici*, obchází celou obytnou čtvrť, pokračuje podél železničních kolejí a směřuje zpět do *Šobrovy ulice* (Budovatelská, Mapy.cz). Je pojmenována podle ideje budování a stavitelství, která byla významná během socialistické éry. Tento název odráží snahu o rozvíjení naší tehdejší socialistické společnosti.

Na *Budovatelské* ulici stojí deset bloků obytných domů, z nichž osm bylo postaveno samotnými členy stavebního družstva v letech 1971 až 1975 tradiční metodou z pálených cihel. O rok později byly do této oblasti přidány dva velké bloky panelových domů, čímž vzniklo sídliště, které nenaplněovalo očekávání původního plánu a bylo vnímáno jako negativní zásah do urbanistické kvality tohoto místa (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 43).

Původně byly domy v této oblasti zařazeny do *třídy Sovětské armády*. Po dokončení prvních bloků těchto panelových domů byla vzniklá komunikace oficiálně uznána jako nová ulice. Původně se uvažovalo o jejím pojmenování po Karlu Marxovi, což byl německý filozof, ale nakonec byl zvolen název této ulice *Budovatelská*. V roce 1990 se objevily názory, že tento název není vhodný a měl by být změněn. Většina obyvatel čtvrti však s touto změnou nesouhlasila, protože si domy vybudovali sami a chtěli, aby původní pojmenování zůstalo zachováno (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 43).

Legionářská

Ulice byla pojmenována na počest legionářů, kteří bojovali za Československo během první světové války a následně i v období bojů o vznik samostatného československého státu.

Legionáři byli dobrovolníci, kteří se zapojili do bojů za osvobození českých zemí od rakousko-uherské nadvlády a za vznik samostatného státu. Jejich účast v první světové válce je považována za významný příspěvek k vzniku a uznání Československé republiky (T. Jiránek, 2014). Název *Legionářská* je tedy připomínkou jejich statečnosti, obětavosti a odvahy v boji za svobodu a nezávislost země.

Soukenická

Soukenická ulice dostala své jméno podle historické profese soukeníků, kteří se zabývali výrobou soukenických výrobků, především tkanin. Tato profese byla v minulosti v Písku významná, a proto byla ulice, kde tito řemeslníci provozovali své dílny a obchody, takto pojmenována.

Původně se nazývala *U Hradeb* nebo *Šatlavni*, podle blízké šatlavy, která je zmiňována v historických pramenech již v 16. a 17. století. V roce 1785 byla přejmenována na *Soukenickou od postřihače až k domu No. 57*. Tento název byl potvrzen obecním zastupitelstvem roku 1900 (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 33).

4.4.4 *Názvy podle vlastnosti, tvaru, funkce, stáří nebo charakteru ulice*

Krátká

Jméno této ulice odkazuje na její délku, která je patrně kratší než většina ostatních ulic v okolí. Měří pouhých 102 metrů. (Mapy.cz) Tento název často vzniká jako popisný termín, který pomáhá identifikovat krátkou ulici v rámci města nebo obce. Je to jednoduchý a praktický způsob, jak umožnit orientaci v urbanistickém prostředí.

Ulice není jen krátká, ale také slepá. Na jejím konci se nachází vjezd do provozovny a.s. Hikor Písek (Mapová data © Google 2024). V roce 1934 byly na jižní straně ulice postaveny čtyři rodinné domky, přičemž pátý byl přidán v roce 1964. Na protilehlé straně ulice pak v první polovině třicátých let vznikla továrna na dřevěné výrobky, která zabrala celou tuto část (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 135).

Nová

Název *Nová* se často používá jako označení pro nově vybudovanou či nedávno pojmenovanou ulici, která vznikla v rámci rozvoje nebo expanze města. Jméno může také naznačovat obnovu určité části města.

Ulice vznikla jako odbočka z ulice *Na Rozmezí* a byla pojmenována dne 22. dubna 1966. Na jejím horním konci není průjezdná pro vozidla, ale pouze pro pěší, kteří mohou pokračovat do ulice *V Lukách* přes chodník (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 140).

Příčná

Tento název často vzniká jako popisný termín, který pomáhá identifikovat ulici, která se kříží s hlavními komunikačními cestami nebo má kolmý průběh ve vztahu k nim. Pojmenování této krátké ulice vychází podle svého průběhu kolmo k hlavní dopravní tepně *Strakonická* a ulici *Vratislavova*. V ulici se nacházejí pouze čtyři rodinné domy (Mapová data © Google 2024).

Sadová

Ulice *Sadová* v Písku na Budějovickém Předměstí získala své jméno podle okolního prostředí, které dodnes zahrnuje zahrady a sady. Historicky se v této oblasti nacházely stromové porosty a zahrada, což bylo inspirací při uličním pojmenování.

V květnu roku 1908 zde proběhla tzv. stromková slavnost, při níž byly vysazeny stromky žáky obecných a měšťanských škol. Postupem času kolem parku *Na Sadech* byly postaveny secesní zahradní vily, v jedné z nich bydlel i filmový režisér Václav Krška (Sadová, Wikipedie, 2023).

Původní název této ulice byl *U Jubilejního sadu*, který byl schválen městským zastupitelstvem 13. března 1912. Následně pak 12. února 1919 byla ulice přejmenována na *Masarykovu*. Za německé okupace bylo pojmenování změněno na *Schiller Gasse*, podle Friedricha von Schillera, německého básníka a dramatika. Po osvobození v roce 1945 byla ulice zpátky přejmenována na *Masarykovu*. V roce 1954 bylo však znovu rozhodnuto o změně názvu na *Sadová*. Poté, v roce 1968, bylo jméno T. G. Masaryka ulici opět vráceno, ale v roce 1971 došlo k dalšímu přejmenování na *Sadovou*. Toto rozhodnutí bylo ovlivněno nesouhlasem občanů s politikou prezidenta Masaryka a jejich připomínkami (Sadová, Wikipedie, 2023).

4.4.5 Názvy podle barev, zvířat, rostlin

Bronzová

Název *Bronzová* odkazuje na historický význam této lokality spojený s nálezem etruské bronzové konvice nebo obecně s bronzovými artefakty. Tato událost je považována za velmi důležitou pro místní historii a kulturu, což následně vedlo k pojmenování ulice podle tohoto významného objevu.

Kaštanovka

Ulice *Kaštanovka* nese své jméno pravděpodobně podle výskytu kaštanů v této oblasti. Kaštanové stromy jsou často spojovány s okrasnými alejemi nebo parky a jejich přítomnost v dané lokalitě může být jedním z důvodů pro pojmenování ulice. Toto jméno může být také odvozeno od dřívějšího označení, které se vztahovalo k existenci kaštanového stromu nebo oblasti, kde byly tyto stromy běžné. Je možné, že ulice získala své jméno podle konkrétního stromu, který zde kdysi rostl nebo byl v minulosti významný pro místní obyvatele. Zvláštností ovšem je, že dnes v ulici jako první strom v aleji roste namísto kaštanového stromu lípa, což je nejspíš důsledek toho, že původní kaštan byl pokácen.

Lipová alej

Historie ulice *Lipová alej* v Písku sahá až do roku 1875, kdy byla otevřena dráha Rakovnicko-protivínská a hlavní nádraží. V té době byl zřízen chodník od Švantlova dvora, který vedl přes původní močál. Ten byl zasypan a nahrazen zvýšeným násypem s cestou. V roce 1885 pak Karel Knapp spolu se studenty lesnické školy vysadil lípy podle podnětu tehdejšího radního Aloise Pakeše. Tato promenáda byla pojmenována *Pakšovka*, ale později se tento název přenesl na kopec osázený ovocnými stromy, a tak se cestě začalo říkat *Na Lipovce*. V roce 1906 se obecní výbor rozhodl na popud starosty Karla Lukáše pojmenovat alej na počest JUDr. Augusta Zátky, významného pracovníka menšiny, který v roce 1906 vedl Čechy k vítězství v obecních volbách v Českých Budějovicích proti německé vládnoucí menšině. Tento název *Zátkova alej* přetrval půl století, ale koncem roku 1973 byl změněn na *Lipovou alej* (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 67).

Na Ryšavce

Ulice *Na Ryšavce* bezpochyby získala své jméno podle charakteristického terénu, kterým bylo kdysi dávno pole s výrazně červenavou hlínou. Název ryšavá odkazuje právě na tuhle červenavou barvu půdy, což bylo zřejmě významným znakem tohoto konkrétního území.

Srnkovna

První záznam o tomto místě se datuje k roku 1813, kdy ho Leopold Schiling koupil od J. Příbyla. Původně se to zde nazývalo *Šilinkovna*, což je doloženo i na plánu města Písku z roku 1837. Později se začalo užívat označení *Srnkovna*, ačkoli není zaznamenáno jméno žádného majitele, který by tomu přidělil toto jméno (L. Ludvík – J. Prášek, 1998, str. 95).

Je možné, že oblast mohla získat název díky historickému výskytu srnek, což bylo důležité pro místní lovce a obyvatele. Je určitá pravděpodobnost, že se jedná o místo, kde se srnci často zdržovali nebo procházeli, což dalo oblasti tento charakteristický název. Také se tento název může vztahovat k lokalitě, která byla tradičně spojována s chovem nebo lovením srnců. V každém případě by historické i geografické charakteristiky této oblasti mohly hrát roli při pojmenování.

U Hromové jedle

Tato lokalita by mohla nést ono jméno z několika důvodů. Jedním z nejpravděpodobnějších důvodů je, že se zde kdysi nacházela jedle, do které udeřil blesk.

Další z možností může být existence mohutné jedle v blízkosti této oblasti, která byla v minulosti považována za významný orientační bod nebo místní významnou pamětihodnost. Jedle mohla být zvláště výrazná pro svou velikost, stáří, krásu nebo historický význam. Tato přírodní památka byla pak použita jako inspirace pro pojmenování ulice. Takové pojmenování může připomínat významnou přírodní či historickou událost, která s touto jedlí souvisela, nebo prostě sloužit k identifikaci místa podle charakteristického prvku v jeho blízkosti.

Závěr

Za cíl mé bakalářské práce jsem si vytyčila analyzovat uliční názvosloví ve městě Písek. Jedním z důvodů bylo porozumění původu, vývoji a co vedlo ke konkrétnímu pojmenování jednotlivých píseckých ulic. Také jsem sledovala jejich různé obměny v průběhu let díky historickým událostem, které se zde udály. Tímto jsem chtěla přispět k lepšímu přehledu urbanonymie tohoto okresního města. V závěrečném shrnutí se snažím o vytvoření jednoduchého přehledu poznatků a klasifikací názvosloví ulic v městě Písek, které jsem získala z různých dostupných zdrojů.

Analýzu uličního názvosloví v Písku jsem začala podrobným studiem knižních publikací, lingvistických článků a encyklopedií, které byly zaměřeny na oblasti onomastiky, toponomastiky a urbanonymie. Tento výzkum byl nezbytný k porozumění teoretických konceptů v těchto oborech a k získání informací o uličním názvosloví. Musela jsem také prostudovat materiály popisující oblast Písku a k němu přilehlých obcí, jeho historii od samotného počátku až po současnost včetně pojmenování ulic. Dále jsem se krátce zmínila o správním rozdělení města, které se dělí na 9 městských částí. Tuto formu dělení jsem ovšem do mé praktické části nezahrnovala. Ve výzkumné části jsem klasifikovala jména vybraných ulic do dvou hlavních kategorií, a to na honorifikační a nehonorifikační názvy. Poté jsem je dále rozdělila do osmi skupin podle motivace jejich pojmenování. V další části jsem detailně nastínila vývoj jednotlivých ulic a změny, kterými prošly v průběhu historických událostí. Během zpracování těchto informací jsem zaznamenala, že uliční názvy se měnily převážně v souladu s politickým systémem a ideologiemi, které v daném období panovaly. Zjistila jsem, že v Písku převládají nehonorifikační názvy, které zahrnují celkem 161 ulic. To znamená, že téměř 60 % píseckých ulic nese název podle směru nebo polohy komunikace, obyvatel, vlastnosti či tvaru ulice anebo také podle barev, zvířat a rostlin.

Pokud se budu soustředit na urbanonyma z hlediska doby vzniku jejich pojmenování, první názvy ulic začaly vznikat již na konci 18. století. K významné změně starých názvů ulic a vytvoření nových, došlo v roce 1900, kdy se převládajícím motivem stal honorifikační. V této době se nazývaly ulice podle významných osobností jako je Chelčický či Hálek. Na začátku 20. století dochází k dalšímu přejmenování nevyhovujících názvů ulic např. *U Jubilejního sadu*, *Legionářské náměstí* aj. Ovšem za protektorátu v roce 1940, na popud okupantů, dochází ke zrušení většiny názvů spojených s československými legiemi. Například

ulice *Zborovská* byla přejmenována na ulici *Ševčíkovu* a ulice *Legionářská* byla přejmenována na *Mozartovu*, avšak po skončení druhé světové války v roce 1945 došlo opět k obnovení původních předválečných názvů. Dalším významným rokem v uličním pojmenování je rok 1948, kdy nastal nový režim a vznikaly nové názvy jako *Stalinovo náměstí* nebo *Stalingradská ulice*, které byly přejmenovány v dubnu 1962. Poslední velké změny v názvech ulic nastaly v roce 1990, ve snaze odstranit socialistické názvy. *Leninovo náměstí* se přejmenovalo na *Velké náměstí* anebo *třída Sovětské armády* dostala název *Budějovická*. Pojmenování některých ulic bylo tehdy nahrazeno názvy neutrálními, jež byly obvykle odvozené z místních názvů (*U Vodáka*, *Za Šarlákem* aj.).

Je samozřejmostí, že vlivem neustálého rozšiřování měst je i v současné době běžné, že vznikají nové ulice s novými názvy. Při srovnání současného uličního názvosloví s dřívějšími názvy ulic lze pozorovat pouze nepatrné rozdíly. V dnešní době se používá hlavně nehonorifikačního pojmenování pro přehlednost a lepší orientaci. V minulosti se využívala při vzniku nového názvu ulice především motivace na základě ideologie. V současnosti se častěji buď od honorifikace ustupuje, neboť působí nestále anebo se užívá jen na místní úrovni.

ZDROJE

Seznam literatury:

CUŘÍN, František. Jazyk: nářečí, místní jména, slangy. Čes. Budějovice: Jihočeské nakladatelství, 1986. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:8a182530-5389-11e3-ae59-005056827e52>

DAVID, Jaroslav. Smrdov, Brežněves a Rychlonožkova ulice: kapitoly z moderní české toponymie : místní jména, uliční názvy, literární toponyma. Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-1913-4. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:b23d5ce0-870d-11e7-b92d-005056827e51>

DAVID, Petr, Vladimír SOUKUP a Věra DOBROVOLNÁ. Písecko. Praha: S & D, 2003, s. 21. ISBN 80-86050-54-8. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:744c37b0-6dad-11e5-88e6-001018b5eb5c>

HARVALÍK, Milan. Synchronní a diachronní aspekty české onymie. Vyd. 1. Praha: Academia, 2004. 162 s. ISBN 80-200-1253-2.

LUDVÍK, Lubor; PRÁŠEK, Jiří. Písecké ulice: náměstí, samoty a komunikace. Písek: J&M Písek, 1998. ISBN 80-86154-09-2

LUTTERER, Ivan, Luboš KROPÁČEK a Václav HUŇÁČEK. Původ zeměpisných jmen: etymologický slovník 1000 vlastních jmen zemí, měst a přírodních objektů z celého světa. Praha: Mladá fronta, 1976, s. 7. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:af1aa410-66d7-11e7-89ee-5ef3fc9ae867>

MAGERSTEIN, Zdeněk. Rybářská ulice: o ulici, která zmizela z mapy Písku. Písek: Prácheňské nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-86566-48-1

MATZNER, Jan. Královské město Písek: průvodce městem a okolím, jakož i dějiny jeho. (Alois Wiesner), 1898. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:14b4e660-b9f8-11dc-9864-000d606f5dc6>

MINÁŘOVÁ, Eva, Dagmar SOCHOROVÁ, Jitka ZÍTKOVÁ a Masarykova univerzita. Vlastní jména v textech a kontextech. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 102. ISBN 978-80-210-6631-1. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:0b9f63ba-f0f0-4544-bf8f-6f4546d1552e>

NEKULA, Marek, Jana PLESKALOVÁ, Jarmila BACHMANNOVÁ a Petr KARLÍK. Encyklopedický slovník češtiny. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 293. ISBN 80-7106-484-X. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:7501d360-e293-11e2-9439-005056825209>

OLIVOVÁ-NEZBEDOVÁ, Libuše. Pomístní jména v Čechách: o čem vypovídají jména polí, luk, lesů, hor, vod a cest. Praha: Academia, 1995, s. 16. ISBN 80-901072-8-1. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:c0d9f230-4b6f-11e5-a525-5ef3fc9ae867>

PRÁŠEK, Vojtěch. Pěší pluk 11 Františka Palackého: psáno k dvacátému výročí založení pluku. Praha: Československý Legionář, 1938. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:c7f4b383-25e9-4d07-86b2-8f687993ca49>

RENNER, Josef, Otakar PAROUBEK a Jan WAGNER. Popis okresního hejtmánství Píseckého. V Praze: F. Kytka, 1889, s. [II]. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:8c20c440-9458-11e7-a9a4-005056827e51>

ŠMILAUER, Vladimír. Úvod do toponomastiky: Nauky o vlastních jménech zeměpisných. Praha: SPN, 1966. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:2bc855a0-46af-11e7-aac4-005056827e51>

ŠRÁMEK, Fráňa. Ještě zní. Praha: Fr. Borový, 1937. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:9630dea0-1f09-11e5-8401-001018b5eb5c>

ŠRÁMEK, Rudolf. Úvod do obecné onomastiky. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 188. ISBN 80-210-2027-X. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:5f447197-7217-4544-868d-3d26b991e315>

TICHÝ, František. Adolf Heyduk a jeho dílo. V Praze: J. Otto, [1915] s. 23. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:88b583d0-c47e-11e7-bfaa-005056827e52>

ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ AKADEMIE VĚD. Pravidla českého pravopisu. Praha: Pansofia, 1993, s. 40. ISBN 80-901373-6-9

Kvalifikační práce k tématu:

BARTUŠKOVÁ, Barbora. Názvy ulic v Třešti. Bakalářská práce. Č. Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Filozofická fakulta, 2021

BRČÁKOVÁ, Ivana. Písek a literatura – dějiny, vybraní autoři. Bakalářská práce. Č. Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta, 2013

PLEYELOVÁ, Anna. Analýza pouličního názvosloví v menších městech na Jindřichohradecku. Bakalářská práce. Č. Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta, 2022

STACHOVÁ, Denisa. Názvy ulic v oblasti Českých Budějovic. Bakalářská práce. Č. Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta, 2021

STEHLÍKOVÁ, Veronika. Uliční názvosloví v městě Písek. Diplomová práce. Č. Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta, 2013

Internetové zdroje:

Acta Onomastica. Ústav pro jazyk český, Akademie věd české republiky [online] [cit. 2024-04-16]. Dostupné z: <https://ujc.avcr.cz/sd/publikace/casopisy/acta-onomastica.html>

Budějovická (Písek) [online], poslední aktualizace 4. 3. 2023 v 20:00, Wikipedie. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Bud%C4%9Bjovick%C3%A1_\(P%C3%ADsek\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Bud%C4%9Bjovick%C3%A1_(P%C3%ADsek))

Český úřad geodetický a kartografický. Státní mapa 1 : 5 000. 1985 [online] Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=sm5&idrastru=D6-1_Pisek_9-3_1985

Databáze knih. MILADA HORÁKOVÁ. © 2008 - 2024 Databazeknih.cz. [online]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/milada-horakova-70524>

DAVID, Jaroslav. *URBANONYMUM* [online]. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. 2017. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/URBANONYMUM>

JIRÁNEK, Tomáš, PhDr. Československé legie 1914-1920 - historický úvod projektu Výtvarníci v československých legiích. Metodický portál: Články [online]. 18. 06. 2014, [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/18837/CESKOSLOVENSKE-LEGIE-1914-1920-HISTORICKY-UVOD-PROJEKTU-VYTVARNICI-V-CESKOSLOVENSKYCH-LEGIICH.html>

Katastrální mapa Písek, Kurzy.cz, spol. s r.o., AliaWeb, spol. s r.o., © 2000–2024. [online] Dostupné z: <https://regiony.kurzy.cz/katastr/pisek-okres-pisek/mapa/>

KOLÁŘOVÁ, Libuše. Písecký deník: Pojmenování ulic musel Píseckým nařídít hejtman, © VLTAVA LABE MEDIA a.s. 2018. [online] Dostupné z: https://pisecky.denik.cz/zpravy_region/pojmenovani-ulic-musel-piseckym-naridit-hejtman-20180201.html

KONŠEL, Milan. Písek. Postupice: © Globinfo, 2011. [online] Dostupné z: <https://www.poznavamesvet.cz/pisek.html>

Mapová data © Google 2024. [online] Dostupné z: <https://maps.app.goo.gl/xdtujGKtFgFkC9Xr9>

Mapy.cz. Mapy.cz [online]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=14.1549410&y=49.3022255&z=18&q=p%C3%ADsek&source=stre&id=113799&ds=1>

Místopisný průvodce po České republice. Současnost obce Písek. [online]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/5914/pisek/soucasnost/>

PLESKALOVÁ, Jana. *TOPONYMUM* [online]. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. 2017. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/TOPONYMUM>

Oficiální stránky města Písek. Historie města [online]. Dostupné z: <https://www.mesto-pisek.cz/historie-mesta/ds-1027>

Oficiální stránky městské knihovny Písek. O Písku [online]. Dostupné z: <https://www.ctenizpisku.cz/o-pisku-historie/>

Oficiální stránky městské knihovny Písek. František Herites [online]. Dostupné z: https://www.ctenizpisku.cz/cteni_autori/herites-frantisek/

Sadová (Písek) [online], poslední aktualizace 10. 4. 2023 v 03:53, Wikipedie. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Sadov%C3%A1_\(P%C3%ADsek\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Sadov%C3%A1_(P%C3%ADsek))

Společenství měst s husitskou minulostí a tradicí, © KETNET s.r.o. 2017. [online] Dostupné z: <https://www.husitskamesta.net/pisek.html>

Státní mapa 1 : 5 000, Český úřad geodetický a kartografický, 1985. [online] Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=sm5&idrastru=D6-1_Pisek_9-3_1985

Územně identifikační registr ČR, © 1997–2012. [online] Dostupné z: <http://www.uir.cz/obce-okres/3305/Okres-Pisek>

VITOUCHOVÁ, Veronika. Josef Jungmann. Informace [online]. 2018, č. 2 [cit. 2024-05-05]. ISSN 1805-2800. Dostupné z: https://www.lib.cas.cz/casopis_informace/josef-jungmann/

Časopisy:

Naše řeč, ročník 72 (1989), číslo 4, s. 179-187 Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6863>